

Małgorzata Papier

Wykorzystanie technologii multimedialnych w nauczaniu historii – poziom gimnazjum

Dydaktyka Informatyki 12, 168-179

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Małgorzata PAPIER

*Mgr, nauczyciel, Gimnazjum nr 15 w Rzeszowie, ul. Budziwojska 149, 35-317 Rzeszów;
malgorzata_papier@op.pl*

WYKORZYSTANIE TECHNOLOGII MULTIMEDIALNYCH W NAUCZANIU HISTORII – POZIOM GIMNAZJUM

THE USE OF MULTIMEDIA TECHNOLOGY IN THE TEACHING OF HISTORY – THE LEVEL OF LOWER SECONDARY SCHOOL

Słowa kluczowe: gimnazjum, multimedia, historia.

Keywords: lower secondary school, multimedia, history.

Streszczenie

Artykuł dotyczy wykorzystania technologii multimedialnych w nauczaniu historii. Współczesna młodzież należy do pokolenia, które określane jest mianem „cyfrowych tubylców”, czyli osób traktujących istnienie wirtualnej rzeczywistości jako naturalny element otaczającej rzeczywistości. Zastosowanie multimediiów na lekcjach historii wykorzystane może być zarówno jako element wzbogacający realizowany temat, np. w formie fragmentu filmu, prezentacji, jak też w formie samodzielnej pracy wykonanej przez uczniów, tj. przygotowanie mapy online, zrealizowanie zadania w oparciu o źródła zamieszczone w sieci. W konsekwencji użycie technologii multimedialnych w procesie lekcyjnym powinno nie tylko wzbogacać prowadzone zajęcia pod względem merytorycznym, ale także oddziaływać na motywację uczniów.

Summary

The article concerns the use of multimedia technology in the teaching of history. Today's youth belongs to the generation which is called as “digital native”. It means that they treat the existence of virtual reality as a natural part of the surrounding reality. The use of multimedia during history lessons can be used as an enrichment component for the matter presented by the teacher, for example in the form of a clip of the film or presentation. The multimedia can be also used by the students in the form of individual work, it means: the preparation of online maps, completion of tasks based on sources included in the network. Consequently, the use of multimedia technology in the lesson should not only enrich conducted classes in terms of content, but also affect the motivation of students.

Wprowadzenie

Technologia informacyjna obecnie jest jedną z najszybciej rozwijających się dziedzin wiedzy. W konsekwencji ma to olbrzymi wpływ na działania podejmowane przez człowieka, w tym także edukację. Uczniowie XXI wieku powinni głównie zdobywać umiejętność wykorzystania informacji rozpoczynając od jej zdobycia poprzez zrozumienie, zinterpretowanie oraz zastosowanie. Konieczne jest zatem wprowadzenie zmian w edukacji. Uczeń przyszłości ma aktywnie zdobywać wiedzę pod opieką nauczyciela oraz korzystać z dostępnych technologii informacyjnych¹.

Niezbędne jest wykształcenie wśród uczniów umiejętności posługiwania się nowoczesną technologią. Alfabetyzacja informatyczna dokonuje się poprzez świadomą integrację komputera, a więc świata techniki i technologii z humanistyką². Wykorzystanie technologii multimedialnych często staje pod znakiem zapytania wobec trudności rzeczywistości szkolnej. Istotne jest, by wskazywać na pozytywne efekty korzystania z technologii w czasie lekcji.

Technologie multimedialne – analiza pojęcia i znaczenie w życiu młodzieży

W *Słowniku języka polskiego* słowo multimedia rozumiane jest jako „różnorodne środki audiowizualne, wzajemnie się uzupełniające, użyte w jednym przekazie, a także program komputerowy łączący tekst grafikę, dźwięk, animację i technikę wideo”³. Technologia oznacza natomiast przetwarzanie w sposób celowy i ekonomiczny dóbr w dobra użyteczne⁴. Pojęcie multimedialny rozumieć należy więc jako multi, tj. wielokrotność drugiej części, tj. słów media – środek, sposób. Multimedia używane są często zamiennie ze słowem hipermedia. Rozumiane są wówczas jako takie sposoby działania których podstawą jest komputer w sieci, połączony z innymi mediami, co umożliwia przetwarzanie poszczególnych informacji za pomocą Internetu. Wykorzystanie środków multimedialnych w nauczaniu dotyczyć powinno przetwarzania informacji posiadanych przez uczniów (za pomocą testów, ankiet), a także tworzenia nowych umiejętności, poprzez wyszukiwanie informacji w Internecie, poszukiwanie nowych źródeł, np. mapy, teksty źródłowe, tworzenie schematów. Dodatkowym

¹ *Encyklopedia pedagogiczna XXI w.*, t. VI, red. T. Pilch, Warszawa 2004, s. 524–525.

² J. Morbitzer, *Współczesna edukacja wspierana komputerowo wobec nowych wyzwań i dylematów*, „Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych”, t. LVIII, red. U.M. Łebkowska, Kraków 2006, s. 168.

³ *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. 2, red. S. Dubisz, Warszawa 2003 s. 944–945.

⁴ Tamże, s. 783–784.

atutem jest wykorzystanie obrazu, dźwięku służącego do zobrazowania przekazywanych informacji. Niestety, multimedia w systemie edukacyjnym często przez nauczycieli oraz uczniów rozumiane są tylko w kontekście wykorzystania komputera do korzystania z zasobów Internetu. Multimedia mają przekazywać wielość informacji poprzez różne środki, metody⁵. Zwraca się także uwagę na możliwość wykorzystania systemów komputerowych w zakresie edukacji na odległość, gdy kontakt uczącego z podopiecznymi jest utrudniony, co w edukacji szkolnej może zostać wykorzystane np. przy realizacji projektów.

Częstotliwość korzystania z komputera przez młodzież szkolną potwierdza zasadność wykorzystania go w celach edukacyjnych. Analizując badania dotyczące czasu spędzanego przed komputerem przez uczniów gimnazjum wskazuje się, iż średnio spędzają oni nawet około 3 godzin dziennie przy komputerze, ponad 80% uczniów jest dostępna w wersji online cały czas lub loguje się do niej codziennie⁶. Ciekawych danych dostarcza nam pytanie o cel korzystania z Internetu. Okazuje się, że młodzież jednakowo wysoko ocenia komputer jako źródło wiedzy potrzebnej do edukacji szkolnej, realizacji hobby, jak też źródło rozrywki⁷. Sami uczniowie – wskazują na swoje zainteresowania jako pewien kierunek, wyznacznik tego, w jaki sposób chcieliby zdobywać wiedzę. W jednym z artykułów zamieszczona została wypowiedź gimnazjalistki: „PL14: Jak np. odrabiam lekcje to też potrzebny mi komputer, bo na przykład nic nie wiem albo coś wiem, ale nie wiem, czy jest dobrze, to sprawdzam na komputerze, albo jakieś referaty, albo coś, to na komputerze”⁸.

Wprowadzając technologię multimedialną na zajęcia lekcyjne pamiętać należy, iż zarówno nauczyciele, jak i uczniowie powinni posiadać niezbędne informacje umożliwiające pracę z wykorzystaniem komputera. Nauczyciel winien zaplanować użycie środka w postaci dźwięku, filmu lub programu. Wprowadzenie technologii informacyjnych służyć ma zmianie postaci myślenia uczniów, tj. docenieniu technologicznego wymiaru, poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie „jak?” z jednoczesnym dążeniem do uzyskania zmiany, a więc przetworzenia danej sytuacji⁹. Wprowadzenie technologii multimedialnych na lekcje szkolne stanowić może wzbogacenie formy zajęć, co przekłada się także na motywację uczniów. Docenić należy także walory edukacyjne w postaci wzrostu przekazy-

⁵ Por. A. Piecuch, *System multimedialny w teorii i praktyce szkolnej* [w:] *Dydaktyka informatyki. Multimedia w teorii i praktyce szkolnej*, red. W. Furmanek. A. Piecuch, Rzeszów 2008, s. 81–82.

⁶ <http://wpolityce.pl/polityka/166396-w-sieci-przecietny-polski-nastolatek-spedza-25-h-dziennie> (dostęp: 11/2016).

⁷ Raport z badania: Nastolatki wobec Internetu. http://brpd.gov.pl/sites/default/files/raport_z_badiana_nastolatki_wobec_internetu_-_po_poprawkach_edytorskich.pdf (dostęp: 11/2016).

⁸ http://www.academia.edu/9040239/Korzystanie_z_internetu_przez_polsk%C4%85_m%C5%82odzie%C5%BC_studium_metod%C4%85_teorii_ugruntowanej._Wyniki_badiana_EU_NET_ADB (dostęp: 11/2016).

⁹ *Encyklopedia pedagogiczna XXI w.*, t. VI..., s. 526–527.

wanych informacji poprzez oddziaływanie na poszczególne zmysły uczniów przez słowo, obraz, dźwięk. Nauczyciele zobowiązani są więc do stosowania metod zwiększających zakres działań uczniów. Jednym z podstawowych sposobów jest stosowanie środków dydaktycznych realizujących wieloaspektowy odbiór prezentowanych treści przez uczniów.

Edukacja historyczna

Szczególne znaczenia w kontekście dokonujących się zmian społeczno-politycznych nabiera nauczanie historii. Istotne jest także zainteresowanie młodzieży ideą patriotyzmu, a także poszukiwanie własnej tożsamości. Nie bez znaczenia jest przekaz starszego pokolenia przypominającego ograniczenia w nauczaniu historii w szkołach w okresie PRL-u. Młodzież powołując się na ten obraz, ocenia przedmiot ten jako szczególnie wymiar rozumienia wolności. Historia w edukacji szkolnej stanowi więc duże wyzwanie dla nauczycieli, ze względu na kształtowanie postaw.

Uczniowie gimnazjum to młodzież w wieku od 13. do 16. roku życia, a więc w okresie poszukiwania własnej tożsamości. Młody człowiek podejmuje wówczas próbę określenia swojego miejsca w otaczającej go rzeczywistości¹⁰. Najczęściej wybieraną formą sprzeciwu wobec ograniczeń dorosłych jest bunt, definiowany jako sprzeciw wyrażany przez jednostkę względem otoczenia postrzeganego jako zagrożenie¹¹. Bunt młodzieży związany jest w dużym stopniu z wyznawanym przez nich światopoglądem, jego sensem jest obalenie tego co stare, ograniczające w celu stworzenia nowego, lepszego porządku świata¹². Konieczne jest więc zapoznanie młodzieży z historią w zakresie zmian społecznych, uświadomienie roli jaką pełni historia w życiu jednostki.

Funkcje pełnione przez historię w życiu człowieka wg J. Szackiego to¹³:

- zaspokojenie potrzeby mądrości życiowej (młodzież potrzebuje szybkiego poświadczenia posiadanej wiedzy, tak by wykazać się informacjami nie zawsze znanymi dla pozostałej części społeczeństwa, np. grupy znajomych);
- zaspokojenie potrzeby szlachectwa dotyczy identyfikowania się z określoną grupą społeczną, narodem, wskazania jego szczególnego znaczenia, np. wysiłku narodu polskiego o znaczeniu międzynarodowym;

¹⁰ I. Obuchowska, *Drogi dorastania*, Warszawa 1996, s. 9–10.

¹¹ E. Czerska, *Specyfika buntu w okresie dorastania*, „Edukacja i Dialog”, 2001, nr 1, s. 16.

¹² Z. Mróz, *Psychologiczna charakterystyka buntu wewnętrznego w okresie dorastania* [w:] A. Czapięga, *Psychospołeczne problemy rozwoju dziecka*, Toruń 2004, s. 65.

¹³ J. Szacki wymienia także potrzeby: dostarczycielki tła (potrzeba poszukiwania kontekstu dla aktualnych wydarzeń), przewidywania (wiara, iż wydarzenie historyczne następują po sobie w ściśle określonej kolejności), ekspertyzy (znajomość historii, powinna w korzystny sposób wpłynąć na podejmowane przez nas decyzje).

- zaspokojenie potrzeby ucieczki, polegające na poszukiwaniu sukcesów jako tła dla niekorzystnych obecnie wydarzeń (np. bitwa pod Grunwaldem);
- zaspokojenie potrzeby porozumienia, mającej na celu wytworzenie wspólnoty części narodu, polegające na odwoływaniu się do symboli, haseł narodowych;
- zaspokojenie potrzeby zakorzenienia, przejawiającej się w poszukiwaniu ciągłości kulturowej, narodowej, poświadczenia przynależności do grupy osób¹⁴.

Poszukując wspólnego mianownika motywacji uczniów do nauki historii najczęściej wskazać można na odniesienia do potęgi państwa polskiego (potrzeba szlachectwa, ucieczki), a także zwrócenie uwagi na jedność pokolenia poprzez symbole walczącej Polski, teksty muzyczne (potrzeba zakorzenienia). Wykorzystanie dostępnych źródeł multimedialnych w postaci gier, programów, aplikacji komputerowych spowodować powinno wzrost zainteresowania uczniów prowadzonymi zajęciami. Nauczanie historii opiera się nie tylko na wiedzy faktograficznej, ale także na rozumieniu pojęć, kształtowaniu obrazów wydarzeń historycznych. Ważne jest więc, by kształtowany w uczniach obraz dziejów był zgodny z rzeczywistością¹⁵. Pedagogiczny wpływ nauczania historii trudny jest do przecenienia – wprowadza nas ona w świat wartości ludzkich, wskazując na prawidłowe postawy wobec nieszczęść, a także instruuje o możliwości samodzielnego odkrywania świata. Charakterystyczne dla młodzieży w wieku dorastania jest również lekceważenie obowiązków szkolnych, a także samej szkoły. Zachodzi ryzyko traktowania historii jako reliktu przeszłości, zgodnie z założeniem – ważne jest to, co teraz. Istotne jest więc, by nauczyciel korzystał z wszelkich dodatkowych źródeł uatrakcyjnienia nauczania np. poprzez oddziaływanie na uwagę uczniów za pomocą obrazu, dźwięku, powodując w konsekwencji wzrost zainteresowania przedmiotem.

Dydaktycy historii wskazują, iż oprócz wiedzy wyjściowej, tzn. zespołu pojęć i wyobrażeń koniecznych do pojmowania historii, ważne są zachodzące reakcje emocjonalne, w znaczący sposób wpływające na odbiór treści historycznych¹⁶. Obecnie posiadanie informacji jest jedynie podstawą, na której kształtować można wiedzę, a więc umiejętność przekształcania, posiadanych danych¹⁷. Dzięki osobistym przeżyciom uczniów łatwiej następuje proces zapamiętywania, co jest jednym z celów nauczania historii, tj. kształtowanie odpowiednich postaw. Niezwykle ważne jest docenienie dokonujących się zmian zachodzących w naszym otoczeniu. Profesor J. Bralczyk mówi: „My, nauczyciele nie będziemy już dłużej »skarbnicą wiedzy«, powinniśmy raczej oddziaływać osobowo-

¹⁴ J. Szacki, *Tradycja*, Warszawa 2011, s. 250–256.

¹⁵ J. Maternicki, C. Majorek, A. Suchoński (red.), *Dydaktyka historii*, Warszawa 1994, s. 119.

¹⁶ Tamże, s. 86.

¹⁷ T. Lewowicki, B. Siemieniecki (red.), *Nowe w edukacji*, Toruń 2012, s. 225.

ścią, interpretacją informacji dostępnych w Internecie”¹⁸. Ważne jest więc, by nauczyciele przekazujący informacje wprowadzali uczniów w świat wirtualny stanowiący pierwszy etap na drodze do wiedzy.

Wykorzystanie technologii multimedialnych w edukacji historycznej

Multimedia zaistniały w edukacji już w latach siedemdziesiątych, rozumiane wówczas jako „zestaw pomocy dydaktycznych obejmujących materiały edukacyjne różnego typu, teksty, filmy, nagrania magnetofonowe (...) systemy komputerowe”¹⁹. Polisensoryczność multimedialnych daje uczniom możliwość szybszego odbierania informacji, zakładając jednoczesną integrację obu półkul mózgowych. Ciekawą propozycją dotyczącą możliwości wykorzystania Internetu do celów edukacyjnych jest publikacja A. Pezdy pt. *Koniec epoki kredy*, w której autorka wskazuje, iż tablica, kreda są już jedynie atrybutem przeszłości. Autorka przeprowadza wiele wywiadów z nauczycielami przedmiotowymi, uzyskując informacje o sposobie wykorzystania Internetu w edukacji²⁰.

Media w literaturze ujmowane są w trzech kategoriach pełnionych funkcji. Jedną z nich jest funkcja poznawczo-kształcąca, w której uczniowie mają możliwość zapoznać się z różnymi pojęciami, faktami, procesami, zjawiskami, informacjami za pomocą obrazów, słów, dźwięków i działań; uzyskują tutaj pomoc w zakresie wyobrażania, kształtowania, weryfikowania posiadanych informacji. W świetle wychowawczej roli historii istotna jest funkcja emocjonalno-motywacyjna, w której to poprzez całościowy obraz, a więc piękno obrazu, słowa, kompozycji, uruchamiamy procesy motywacyjne, wpływając także na rozwój emocji wobec określonych wydarzeń. Ostatnią z funkcji – działaniowo-interakcyjną przydatną jest w procesie realizacji dodatkowych zadań, sprawdzania prac, przygotowania się do konkursów, poprzez możliwość uzyskania wymiany informacji, komunikowania się, a także realizacji poszczególnych działań w sposób indywidualny²¹.

Środki słowno-dydaktyczne w dalszym ciągu mogą być realizowane poprzez książki, encyklopedie. Również mapy, schematy czy fotografie stosowane mogą być w postaci wydruków, albumów. Z punktu widzenia technicznego, więc jedynie wyświetlanie filmów, nagrań, piosenek wymusza niejako użycie technologii. Natomiast warto pamiętać, iż zastosowanie komputerów, za pomocą których uczniowie zobaczą ten sam budynek, którego fotografia jest zamieszczona w książce, niesie ze sobą również wiele dodatkowych korzyści. Wskazać

¹⁸ A. Pezda, *Koniec epoki kredy*, Warszawa 2011, s. 134.

¹⁹ *Encyklopedia pedagogiczna XXI w.*, t. VI..., s. 434.

²⁰ Autorka wskazuje na możliwość założenia strony internetowej, konta na Facebooku oraz umieszczaniu materiałów na stronie YouTube.

²¹ W. Strykowski, *Rola mediów w edukacji*, „Edukacja Medialna” 1996, nr 2, s. 8.

tutaj można na przestrzenne ukazanie budynku, opracowanie dodatkowego ćwiczenia w postaci wyszukiwania potrzebnych informacji w Internecie. Istotne jest, iż nauczyciel kształtuje wówczas postawę badacza wśród podopiecznych, którzy w aktywny sposób tworzą swoją wizję dziejów. Nie do przecenienia jest wytworzenie dodatkowej motywacji, a także emocjonalnego stosunku wychowanków do przedmiotu. Uczniowie odbierają działania o charakterze zadań związanych z mediami jako te, które bliższe są ich potrzebom, kulturze. Człowiek zapamiętuje jedynie 10% z tego, co przeczytał, 20% z tego, co usłyszał, 30% z tego, co zobaczył, 50% z tego, co usłyszał i zobaczył, 70% z tego, co powiedział, a 90% z tego, co sam wykonał²². Pamiętać należy także o kształtowaniu motywacji do nauki przedmiotu, emocji. Przeżywanie lekcji przez uczniów spowoduje niewątpliwy wzrost zainteresowania przedmiotem. Użycie technologii informacyjnej nieodzowne jest w czasie pracy ze źródłami internetowymi, np. na określonych platformach lub za pomocą płyt dołączonych do podręczników.

Wykorzystanie filmów jest istotnym uatrakcyjnieniem prowadzonych zajęć, powodując wzrost zainteresowania uczniów, którzy mają możliwość porównania wytworzonej przez nich autorskiej wizji dziejów z obrazem zaprezentowanym przez reżysera. Powinny być to filmy dydaktyczne o określonej treści historycznej, popularyzujące wiedzę w szerszych kręgach odbiorców²³. Odtworzenie filmów odbywać się powinno po wcześniejszym zapoznaniu uczniów z postacią reżysera, konsultanta historycznego, szczegółową analizą dzieła. Tematyka powiązana z aktualnie realizowanymi treściami pozwala uczniom na odnalezienie zastosowanych uproszczeń. Dodatkową korzyścią jest ukazanie uczniom przydatności zdobywanej przez nich wiedzy, umożliwiającej prawidłowy odbiór realizowanych filmów²⁴.

Jednym ze sposobów wykorzystania technologii multimedialnych jest działanie polegające na kreowaniu wirtualnej rzeczywistości w formie symulacji oraz modelowania. Zastosowanie powyższych zabiegów korzystne jest przy pracy dotyczącej oceny minionych zjawisk. Pojęcie symulacji dotyczy prezentowania określonego zjawiska, w kontekście którego uczniowie oceniają zachowanie pozostałych elementów. Metoda ta swoje zastosowanie znajduje przy realizacji tematów dotyczących działań wojennych, zmian terytorialnych. Tworzenie odpowiedniego modelu polega na odtwarzaniu jego poszczególnych aspektów, np. realizacja modelu lokacji miast pozwala uczniom dostrzec różne

²² J. Stebila, *Wykorzystanie mediów w nauczaniu* [w:] *Dydaktyka informatyki. Multimedia w teorii i praktyce szkolnej*, red. W. Furmanek, A. Picuch, Rzeszów 2008, s. 109.

²³ W. Strykowski, *Struktura filmu naukowo-dydaktycznego*, Poznań 1973, s. 13.

²⁴ D. Konieczka-Śliwińska, *Filmy i programy telewizyjne w szkolnej edukacji historycznej*, „Wiadomości Historyczne” 2008, nr 3, s. 42–43.

aspekty istnienia gospodarki średniowiecznej²⁵. Praca z wszelkiego rodzaju materiałami źródłowymi takimi jak teksty, mapy, obrazy, schematy pozwala na wykształcenie umiejętności szczegółowej analizy, a także wnioskowania.

Portale edukacyjne wg młodzieży stanowią niezbędny element zdobywania informacji. Wśród najczęstszych przyczyn korzystania przez młodzież z portali edukacyjnych wskazuje się na potrzebę szybkiego uzyskania informacji. Z kolei uczniowie informując o trudnościach napotykanym przy korzystaniu z portali edukacyjnych wymieniają: brak zaufania wobec źródeł internetowych, obawę nauczycieli (spora grupa uczniów korzysta w sposób odtwórczy, przepisując jedynie wybrane treści, w związku z czym nauczyciele uznają źródła te za mało przydatne w procesie kształcenia). Uczniowie również zwracają uwagę na niekorzystny układ strony, wskazując także na niepotrzebne stereotypy w postaci uporczywego odnoszenia się do symbolu mądrości – sowy, czy też znaku @, a także dysproporcję pomiędzy stroną graficzną a zawartością tekstową. Do najczęściej wymienianych portali edukacyjnych przez uczniów zaliczamy: Edukator, Interklasa, Literka, Scholaris, Profesor, Edussek. W artykule „Portale edukacyjne – rzecz potrzebna czy zbędna młodzieży?” uczennice deklarują, iż oczekują wsparcia ze strony nauczycieli, tj. wskazania portali, z których mogliby korzystać, a także sposobu ich wykorzystania²⁶. Portale edukacyjne stanowią miejsce, w którym dokonuje się w pewnym stopniu transmisja danych skierowana na ucznia. Zmianie ulega miejsce wskazanego procesu, dotąd dokonywał się on w czasie realnego spotkania nauczyciela z uczniem, obecnie ma to miejsce w sferze wirtualnej²⁷.

Edukacja realizowana za pomocą elektronicznych źródeł wiedzy może mieć także szerokie zastosowanie w przypadku dodatkowych prac domowych, nieobecności uczniów, indywidualnego toku kształcenia np. w przypadku uczniów wybitnie uzdolnionych. Istnieje wówczas możliwość dodatkowych prac, kontaktowania się w zwiększonej częstotliwości, sprawdzania wykonanej przez ucznia pracy w dowolnym momencie, co jest korzystne zarówno dla ucznia jak i nauczyciela. Stanowi to olbrzymią szansę dla osób dążących do uzupełnienia swoich kwalifikacji. W ten oto sposób obywatel XXI wieku chętny wiedzy nie jest ograniczony przez odległość od miejsca kształcenia ani czas spotkań²⁸. Uczniowie stanowiąc będą często niezbędną pomoc w przygotowaniu lekcji z użyciem

²⁵ A. Piecuch, *System multimedialny w teorii...*, s. 93.

²⁶ E. Auguścik, A. Burgerger, D. Micińska, *Portale edukacyjne – rzecz potrzebna czy zbędna młodzieży?*, „Wiadomości Historyczne” 2011, nr 3, s. 44–45.

²⁷ J. Janczyk, *Idea nauczania programowanego w perspektywie rozwoju form kształcenia wykorzystujących społeczną przestrzeń Internetu*, „Dydaktyka informatyki. Problemy i wyzwania społeczeństwa informacyjnego” 2011, nr 6, s. 168–169.

²⁸ A. Piecuch, *Technologie informacyjne w procesie całonocnego uczenia się*, „Dydaktyka informatyki. Problemy i wyzwania społeczeństwa informacyjnego”..., s. 142.

środków multimedialnych od strony technicznej. Aktywne włączanie uczniów w opracowanie lekcji pozwala im na przejęcie części odpowiedzialności za zajęcia, zakładając ich współaktywność²⁹.

Promowanie nowatorskiego podejścia do edukacji uwzględniającego zachodzące zmiany w rzeczywistości społecznej ma miejsce nie tylko w publikacjach tradycyjnych³⁰, ale przede wszystkim na stronach internetowych. Jednym z najpopularniejszych portali jest Edunews. Zamieszczono są tam nie tylko ciekawe artykuły opisujące zmiany w edukacji, ale także przykłady zajęć uwzględniających użycie środków multimedialnych. W artykule „10 zjawisk zmieniających szkolną dydaktykę” W. Kołodziejczyka, autor wskazuje, iż cztery z dziesięciu wymienionych zmian w edukacji dotyczą technologii multimedialnych, tj.: transformacyjne funkcje technologii, otwarte zasoby edukacyjne, przestrzeń edukacyjna, aplikacje edukacyjne³¹.

Dla zobrazowania form użytkowania komputerów wśród młodzieży warto przytoczyć wyniki prowadzonych badań dotyczące:

- ilości czasu spędzanego w Internecie – 76,5% odpowiedzi dotyczyło korzystania z komunikatorów, 67% to udział w społecznościach internetowych, natomiast 69,2% to wyszukiwanie materiałów do nauki³²;

- celu korzystania z Internetu – 60% ankietowanych stwierdza, że Internet jest jednym z głównych źródeł informacji przy odrabianiu prac domowych, ponad 70% ankietowanych deklaruje, że nauka bez Internetu byłaby znacznie trudniejsza, jednocześnie co piąty nastolatek w ogóle nie sprawdza, czy informacje zamieszczone w Internecie są prawdziwe (21%). Natomiast wśród grupy uczniów sprawdzających rzetelność informacji, uczniowie wskazują, iż najczęściej poszukują ich potwierdzenia na innych stronach³³,

- wykorzystania technologii informacyjnych na poszczególnych przedmiotach – 78% badanych uczniów korzysta z Internetu w szkole przynajmniej raz w tygodniu, natomiast wyszczególniając przedmioty, z których uczniowie korzystają we wskazanym procencie, to najczęściej jest to informatyka, przedmioty humanistyczne, a więc także historia³⁴ (badania ICILS);

²⁹ J. Maternicki, C. Majorek, A. Suchoński (red.), *Dydaktyka...*, s. 117–118.

³⁰ Są to czasopisma: „Edukacja Internet Dialog”, „Wiomości Historyczne”.

³¹ <http://www.edunews.pl/narzedzia-i-projekty/narzedzia-edukacyjne/3351-10-zjawisk-zmieniajacych-szkolna-dydaktyke> (dostęp: 11/1016).

³² B. Fatyga, *Wstęp do polskiego wydania* [w:] D. Tapscott, *Cyfrowa dorosłość, jak pokolenie sieci zmienia nasz świat*, Warszawa 2010, s. 26–27.

³³ http://bc.ore.edu.pl/Content/352/Trendy+3+z+2012_D.+Kwiatkowska%2C+M.+D%C4%85browski.pdf (dostęp: 11/2016). Zawarte w artykule informacje, dotyczące funkcjonowania młodzieży w środowisku Internetu, stanowią podsumowanie wyników badań przeprowadzonych w kwietniu 2012 roku na próbie 561 uczniów szkół ponadgimnazjalnych z całego kraju,

³⁴ <http://eduentuzjasci.pl/publikacje-ee-lista/raporty/206-raport-z-badania/kompetencje-komputerowe-i-informacyjne-mlodziezy-w-polsce/1135-kompetencje-komputerowe-i-informacyjne-mlodziezy-w-polsce-raport-icils.html> (dostęp: 11/2016).

– użycia technologii informacyjnych – 80% badanych nauczycieli historii w gimnazjum kiedykolwiek użyło technologii informacyjnych w czasie zajęć szkolnych³⁵ (badania ICILS);

– barier korzystania ze źródeł internetowych w czasie zajęć szkolnych, w opinii nauczycieli wśród najczęstszych wskazywano kolejno – brak uznania tej formy nauki w środowisku nauczycielskim za priorytet – 63% ankietowanych, zbyt mało czasu do przygotowania lekcji – 55% ankietowanych, a także niedostateczne wsparcie od strony technicznej – 44% ankietowanych, brak odpowiedniego sprzętu 42% ankietowanych³⁶ (badania ICILS).

Uczniowie najczęściej korzystają z Internetu w celu atrakcyjnego spędzania wolnego czasu, odrabiania zadań, poszukiwania informacji potrzebnych do szkoły, uzupełniania swoich zainteresowań. Tak szerokie zainteresowania charakterystyczne są dla rozwijającego się pokolenia cyfrowego, realizującego działania związane z dążeniem do wielozadaniowości. Młodzież wskazuje, iż jednocześnie korzystają z wielu funkcji, np. słuchając muzyki, czytają tekst ze strony internetowej równocześnie uzupełniają przy jego pomocy pracę domową, co często przez rodziców odbierane jest jedynie jako słuchanie muzyki.

Zakończenie

Zastosowanie nowoczesnych technologii ma na celu przygotowanie uczniów do samodzielnej pracy, umiejętności zaplanowania podejmowanych działań, a w przyszłości kształcenia ustawicznego. Według badań prezentowanych przez B. Siemienieckiego wykorzystanie multimediów wpływa korzystnie na osiągnięte przez uczniów efekty³⁷. Należy pamiętać, iż poprzez dostarczenie określonych bodźców sensorycznych wpływa się także na wzrost poznania rzeczywistości przez uczniów³⁸. Wykorzystanie nowych technologii w edukacji jest jednym z charakterystycznych zjawisk dla rozwijającego się społeczeństwa wiedzy³⁹.

Uczniowie cenią Internet ze względu na możliwość błyskawicznej komunikacji, a także nieograniczony dostęp do informacji. Nauczyciele powinni dążyć

³⁵ Tamże.

³⁶ <http://eduentuzjasci.pl/publikacje-ee-lista/raporty/206-raport-z-badania/kompetencje-komputerowe-i-informacyjne-mlodziezy-w-polsce/1135-kompetencje-komputerowe-i-informacyjne-mlodziezy-w-polsce-raport-icils.html> (dostęp: 11/2016).

³⁷ Badania przeprowadzone wśród studentów wykazują wzrost wiedzy ogólnej o 34%. Badania przeprowadzone w Stanach Zjednoczonych wskazują na wzrost wiedzy w zakresie skuteczności nauczania, zrozumienia tematu, zakresu przyswojonej wiedzy, a także oszczędności czasu przy jednocześnie wzrastającym tempie pracy. B. Siemieniecki, *Multimedia i hipermedia w edukacji* [w:] *Edukacja medialna*, red. A. Marszałek, Toruń 2002, s. 255–256.

³⁸ T. Lewowicki, B. Siemieniecki (red.), *Nowe...*, s. 225.

³⁹ W. Furmanek, *Wpływ informatyki na różne dziedziny życia*, „Dydaktyka informatyki. Problemy i wyzwania społeczeństwa informacyjnego”..., s. 18–19.

do wyzwolenia kreatywności swoich podopiecznych poprzez odpowiednie skierowanie ich uwagi na możliwości związane z korzystaniem z Internetu. Właściwe zastosowanie technologii multimedialnych pozwoli na rozwój poszczególnych kompetencji uczniów, tj. wyszukiwania informacji, a w konsekwencji umiejętności dokonywania oceny ich rzetelności.

Bibliografia

- Auguścik E., Burgerger A., Micińska D., *Portale edukacyjne – rzecz potrzebna czy zbędna młodzieży?*, „Wiadomości Historyczne” 2011, nr 3.
- Czerska E., *Specyfika buntu w okresie dorastania*, „Edukacja i Dialog” 2001, nr 1.
- Dubisz S. (red.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, Warszawa 2003.
- Fatyga B., *Wstęp do polskiego wydania* [w:] D. Tapscott, *Cyfrowa dorosłość, jak pokolenie sieci zmienia nasz świat*, Warszawa 2010.
- Furmanek W., *Wpływ informatyki na różne dziedziny życia*, „Dydaktyka informatyki. Problemy i wyzwania społeczeństwa informacyjnego” 2011, nr 6.
- Janczyk J., *Idea nauczania programowanego w perspektywie rozwoju form kształcenia wykorzystujących społeczną przestrzeń Internetu*, „Dydaktyk informatyki. Problemy i wyzwania społeczeństwa informacyjnego” 2011, nr 6.
- Konieczka-Śliwińska D., *Filmy i programy telewizyjne w szkolnej edukacji historycznej*, „Wiadomości Historyczne” 2008, nr 3.
- Lewowicki T., Siemieniecki B. (red.), *Nowe w edukacji*, Toruń 2012.
- Maternicki J., Majorek C., Suchoński A. (red.), *Dydaktyka historii*, Warszawa 1994.
- Morbitzer J., *Współczesna edukacja wspierana komputerowo wobec nowych wyzwań i dylematów*, „Rocznik Komisji Nauk Pedagogicznych” 2006, t. LVIII, red. U.M. Łebkowska, Kraków.
- Mróz Z., *Psychologiczna charakterystyka buntu wewnętrznego w okresie dorastania* [w:] A. Czapięga, *Psychospołeczne problemy rozwoju dziecka*, Toruń 2004.
- Obuchowska I., *Drogi dorastania*, Warszawa 1996.
- Pezda A., *Koniec epoki kredy*, Warszawa 2011.
- Piecuch A., *System multimedialny w teorii i praktyce szkolnej* [w:] *Dydaktyka informatyki. Multimedia w teorii i praktyce szkolnej*, red. W. Furmanek, A. Piecuch, Rzeszów 2008.
- Piecuch A., *Technologie informacyjne w procesie całościowego uczenia się*, „Dydaktyk informatyki. Problemy i wyzwania społeczeństwa informacyjnego” 2011, nr 6.
- Pilch T. (red.), *Encyklopedia pedagogiczna XXI w.*, t. VI, Warszawa 2004.
- Siemieniecki B., *Multimedia i hipermedia w edukacji* [w:] *Edukacja medialna*, red. A. Marszałek, Toruń 2002.
- Stebila J., *Wykorzystanie mediów w nauczaniu* [w:] *Dydaktyka informatyki w teorii i praktyce szkolnej*, red. W. Furmanek, A. Piecuch, Rzeszów 2008.
- Strykowski W., *Rola mediów w edukacji*, „Edukacja medialna” 1996, nr 2.
- Strykowski W., *Struktura filmu naukowo-dydaktycznego*, Poznań 1973.
- Szacki J., *Tradycja*, Warszawa 2011.

Netografia

- <http://wpolityce.pl/polityka/166396-w-sieci-przecietny-polski-nastolatek-spedza-25-h-dziennie>
Raport z badania: Nastolatki wobec Internetu.
- http://brpd.gov.pl/sites/default/files/raport_z_badiana_nastolatki_wobec_internetu_

http://www.academia.edu/9040239/Korzystanie_z_internetu_przez_polsk%C4%85_m%C5%82odzie%C5%BC__studium_metod%C4%85_teorii_ugruntowanej_Wyniki_badiana_EU_NET_ADB

<http://www.edunews.pl/narzedzia-i-projekty/narzedzia-edukacyjne/3351-10-zjawisk-zmieniajacych-szkolna-dydaktyke>

http://bc.ore.edu.pl/Content/352/Trendy+3+z+2012_D.+Kwiatkowska%2C+M.+D%C4%85browski.pdf

<http://eduentuzjasci.pl/publikacje-ee-lista/raporty/206-raport-z-badiana/kompetencje-komputerowe-i-informacyjne-mlodziezy-w-polsce/1135-kompetencje-komputerowe-i-informacyjne-mlodziezy-w-polsce-raport-icils.html>